

III. WPŁYW AUTORYTETÓW NA WYBORY CZŁOWIEKA – ROZPOCZĄĆ NA NOWO OD CHRYSYUSA

Każdy człowiek musi dokonywać w swoim życiu różnego rodzaju wyborów, zwłaszcza człowiek młody, wchodzący w dorosłe życie. Pragnie on, by jego wybór był właściwy, by przyniósł mu szczęście. Tak jest, gdy stajemy przed wyborem drogi naszego życia. Młody chłopak zastanawia się, czy dziewczyna, która kocha, jest tą jedyną, z którą chce dzielić resztę życia, takie samo pytanie zadaje sobie dziewczyna, czy chłopak, którego darzy uczuciem, to ten, który odpowie miłością na jej miłość, będzie troskliwym mężem i ojcem ich przyszłych dzieci. Przed wyborem stają młodzi, zastanawiając się, czy poświęcić się Bogu jako kapłan czy siostra zakonna. Bez przesady będzie stwierdzenie, że ludzkie życie to pasmo nieustannych wyborów, które w takim czy innym okresie życia słabną lub się nasilają.

W sytuacji, kiedy człowiek musi dokonać konkretnego wyboru, szuka jakiegoś odniesienia, rady, pomocy. Pragnie oprzeć się na jakimś konkretnym autorytecie. Dlatego omawiany temat sformułowano w następujący sposób: *Wpływ autorytetów na wybory człowieka – rozpocząć na nowo od Chrystusa*. Temat rzeka, dlatego ogra-

niczmy się tylko do wpływu autorytetów kreowanych przez media. Będziemy poszukiwać odpowiedzi na następujące pytanie: Jaki wpływ mają autorytety kreowane przez media na wybory i postawy człowieka, zwłaszcza człowieka młodego?

Zanim jednak przejdziemy do konkretnych rozważań, musimy wyjaśnić, zdefiniować pojęcia, jakimi będziemy się posługiwali, a mianowicie: osobowość człowieka i czynniki jej rozwoju; czym jest wpływ, jakie przybiera formy, kto lub co może stanowić autorytet, dla konkretnego człowieka czy też całej społeczności, narodu, świata.

Osobowość i czynniki jej rozwoju

Trafność wyborów, jakich człowiek dokonuje w swoim życiu, w zasadniczej części zależy od właściwie ukształtowanej jego osobowości. Czym zatem jest *o s o b o w o ść*?

W ścisłym znaczeniu „osobowość jest to zorganizowana struktura cech indywidualnych i sposobów zachowania, która decyduje o specyficznym przystosowaniu jednostki do jej środowiska”.¹

Osobowość człowieka jest dynamiczna i podlega nieustannemu rozwojowi. Istnieją czynniki, które kierują procesem jego rozwoju. Szczególną ich aktywność można zaobserwować u człowieka w okresie dorastania i w wieku młodzieńczym. Współczesna nauka wyróżnia trzy grupy czynników: wewnętrzne (geniczne); zewnętrzne (środowiskowe), które najbardziej nas interesują w związku z podjętym tematem; oraz czynniki osobowościowe (duchowe).

Pierwsza z grup obejmuje dziedziczność biologiczną, wrodzoność pewnych cech nabytych w czasie prenatalnym oraz stany somatyczne organizmu, tak w zakresie zdrowej równowagi procesów fizjologicznych, jak również w obrębie zaburzeń pod wpływem stresu.

Drugą grupę stanowią wszelkie wpływy zewnętrzne środowiska, zarówno niezamierzone, jak też celowe. Niezamierzone wpływy pochodzą z biosfery, w której przebywamy (klimat, krajobraz przyrodniczy, zwierzęta, rośliny) oraz ze środowiska lokalnego (wieś, miasto) celowe oddziaływania płyną natomiast ze środowiska społecznego (rodzina, szkoła, Kościół) oraz kulturalnego (prasa, radio, telewizja, Internet). Wszystkie te wpływy otoczenia i czynników zewnętrznych wytwarzają cechy nabyte jednostki ludzkiej, wyrażające się w jej postawach wobec życia i innych ludzi, w opiniach i przekonaniach, przyzwyczajeniach i nawykach. Podstawę działania dla czynników zewnętrznych stanowi podatność człowieka na bodźce otoczenia fizycznego, jak obraz, dźwięk, zdarzenia, których jest świadkiem, oraz

¹ E. Hilgard, *Wprowadzenie do psychologii*, Warszawa 1972, s. 658.

otoczenia społecznego, jak przykład, wzór postępowania, autorytet. Mniejsza lub większa podatność na wpływy zewnętrzne tworzy plastyczność rozwojową², na którą składają się sugestywność, naśladownictwo i zwolennictwo, podporządkowujące człowieka autorytetowi i czynnikom środowiskowym. O ile dziedziczność pierwszej grupy czynników wewnętrznych jest stała, o tyle znów podatność na wpływy zewnętrzne i plastyczność rozwojowa dostosowują się do różnorodności czynników środowiskowych i tworzą nowy element nabywania zmiennego doświadczenia osobistego.

Trzecia, ostatnia, grupa czynników mających wpływ na rozwój osobowości człowieka tworzy duchowość człowieka. Zjawiska duchowe są uznawane dziś przez wszystkie systemy współczesnego wychowania, chociaż zachodzą pewne różnice w ich ujmowaniu i interpretacji. Nie podlega jednak dyskusji fakt, że to właśnie czynniki osobowościowe duchowości wraz z ich rozumnością, wartościowaniem, wolnością, twórczością i religijną otwartością tworzą cechy gatunkowe człowieka (*homo sapiens*) i decydują ostatecznie o jego rozwoju, łamiąc i przeciwstawiając się konwergencji czynników wewnętrznych i zewnętrznych³.

Grupą najbardziej nas interesującą jest grupa druga, zawierająca czynniki natury zewnętrznej. Nie mniej ważną grupę stanowią jednak czynniki, które tworzą duchowość człowieka.

Człowiek jako osoba jest „jednością wielości”, działającą od wewnątrz w sposób rozumny i wolny w dążeniu do celów. Dzięki temu dążeniu osoba ludzka rozwija się w pełni i staje się osobowością (*personalitas*). Podstawę rozwoju osobowości przez aktywność własną i samodzielność tworzy strona duchowa osoby, czyli zjawiska psychiczno-duchowe, które uznają wszystkie systemy wychowawcze. Duchowość tę charakteryzuje kilka cech: rozumność, czyli zdolność prawdziwego poznania; wartościowanie jako zdolność do subiektywnej oceny przeżyć; wolność wewnętrzna, czyli zdolność wolnego wyboru dobra przez wolę; zdolności twórcze wyrażające się w pracy i kulturalnej twórczości; otwartość metafizyczna na sprawy sensu świata i życia.

Razem zdolności duchowe stanowią grupę trzecią czynników osobowościowych. To one muszą być prawidłowo rozwinięte, aby doprowadzić do pełnej osobowości człowieka. W ten sposób teoria trójczynnikowa realistycznie wyjaśnia, co decyduje o wszechstronnym rozwoju człowieka⁴.

² N. Han-Ilgięwicz, *Nieznosni chłopcy, Typy plastyczności psychicznej w diagnostyce szkolnej*, Warszawa 1960, s. 220; por. M. Bates, *Człowiek i jego środowisko*, Warszawa 1967.

³ S. Kunowski, *dz. cyt.*, s. 185 – 190.

⁴ Tenże, *O czynnikach rozwoju człowieka – dyskusyjnie*, Roczniki Filozoficzne, z. 4, 1969, t. XVII, s. 27-28.

Dzieciństwo, a później okres młodzieńczy w życiu człowieka stanowią niezwykle ważne okresy, w których kształtuje się jego osobowość. Niewłaściwy wpływ czynników zewnętrznych w tym czasie może doprowadzić do błędnego uformowania osobowości.

Pojęcie wpływu

Słowo „wpływ” w odniesieniu do oddziaływania mass mediów przyjmuje różne znaczenia.

„Być «pod wpływem» znaczy «być pod urokiem», co w postaci skrajnej może oznaczać «być uzależnionym», czy wręcz «być zniewolonym». Znaczenie to wskazuje przede wszystkim na dominację danego medium w zespole wszystkich mediów z którymi człowiek obcuje.”⁵ Psychologowie zgromadzili już spory zasób wiedzy na temat czynników decydujących o uleganiu wpływowi innych i regułach, które uleganiem rządzą⁶.

Aby dokonać jakiegokolwiek klasyfikacji, trzeba przyjąć pewne kryterium, wg którego zostanie ona dokonana. Jako kryterium przyjmuje się rezultat oddziaływania mass mediów na osobowość człowieka. W takim sensie wyróżnia się trzy rodzaje wpływu: bezpośredni, kumulatywny i podświadomy.

Wpływ bezpośredni obejmuje szeroki wachlarz doznań intelektualnych i emocjonalnych. Powstają one natychmiast po odbiorze publikowanych treści. Przejawia się on stanem radości albo smutku, odwagi albo lęku, aktywności albo biernego poddania się (rezygnacji).

Bezpośredni wpływ słuchowiska radiowego, filmu lub gry komputerowej można zaobserwować najwyraźniej u małych dzieci, które reagują żywo i spontanicznie, nie kryjąc swoich uczuć.

Wpływ bezpośredni ma dwie podstawowe cechy charakterystyczne: cechę czasu, czyli bezpośrednio następstwo faktów, oraz dostrzegalność tego wpływu, a więc możliwość zaobserwowania jego symptomów ze strony otoczenia.

Wpływ kumulatywny jest mało dostrzegalny, zwłaszcza w poszczególnych fazach. Porównuje się go – pod względem funkcjonowania – do mechanizmu drążenia, gdzie jeden etap działania przygotowuje następne. Wpływ ten można porównać do procesu tworzenia mozaiki. Gdy z poszczególnych elementów, układanych według przygotowanego wcześniej projektu, wyłania się obraz całości.

Ślad, który w psychice pozostawiają oddziałujące nań mass media, nakłada się przez pewien czas i ulega w ten sposób spotęgowaniu. Rezultatem tego są

⁵ A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, Łódź 1998, s. 107.

⁶ R. Cialdini, *Wywieranie wpływu na ludzi*, Gdańsk 1996, s. 10.

zmiany, jakie w sposób zauważalny powstają w człowieku, wywołując zdziwienie otoczenia⁷.

Wpływ podświadomy odbywa się za pomocą swoistej penetracji psychiki przez treści emitowane w multimediami, które są nieuświadomiane przez jednostkę, ale dają znać o sobie w efekcie końcowym. Wpływ ten w żadnej swojej fazie nie jest uświadomiany przez człowieka.

Podświadomy wpływ multimediiów dla wielu wychowawców jest nadal problemem mało znanym. W Polsce badania nad nim są w stadium początkowym. W odbiorze wpływu podświadomego doniosłą rolę spełnia mechanizm psychiczny nazywany zespołem identyfikacji-projeckji. Jego funkcjonowanie można odkryć przede wszystkim w percepcji mediów audiowizualnych. Identyfikacja jest tym mechanizmem psychicznym, który oznacza działanie schematów przystosowania. Prowadzą one do sytuacji, w której cudze właściwości zachowania i reagowania jednostka przyjmuje za własne. Szczególnie skuteczna jest identyfikacja narcystyczna. Polega ona na tym, że ktoś utożsamia się z cechami drugiego człowieka (osoby znanej), których sam nie ma.

Projekcja jest mechanizmem psychicznym, którego istota polega na przypisywaniu innym osobom ocen, cech i tendencji, które dana jednostka powinna odnosić do siebie. W następstwie zmiany podmiotu, która pojawia się w funkcjonowaniu tego mechanizmu (zamiast „ja kłamię” mówi się wtedy „oni wszyscy kłamią!”) jednostka doznaje poczucia zmniejszenia lęku i zwiększenia pewności siebie, a także dokonuje ucieczki przed poczuciem winy⁸.

Wyniki przeprowadzonych badań wyraźnie wykazują, że media oddziałują z różnorodnym skutkiem na poszczególne elementy osobowości człowieka. Najczęściej badano wpływ mediów na stan wiedzy dzieci, młodzieży i dorosłych⁹. Badano różnorodne emocje, a zwłaszcza wyobraźnię i poczucie estetyki¹⁰.

Szczególnie wyraźnie zmiany mass media wywołują wtedy, gdy oddziałują skutecznie na postawy człowieka. Trwałość i rozległość tych zmian powstaje w obrębie opinii, upodobań i wiedzy pamięciowej.

Skuteczność wpływu multimediiów i jej uwarunkowania

Wyróżnia się cztery zasadnicze poglądy na temat skuteczności wpływu mass mediów (multimediiów) na osobowość jednostki.

⁷ Np. widz obejrzał film, w którym pokazano sceny drastyczne. Za pierwszym razem wzbudził on w nim gwałtowny sprzeciw. Ale po wielokrotnym oglądaniu ocena, z początku negatywna, ulega stopniowemu złagodzeniu aż do częściowego zatarcia. Z tego wynika wniosek, że powtarzanie stępią siłę i zamazuje ostrość oddziaływania bodźców.

⁸ A. L e p a, *Pedagogika*, s. 109-110.

⁹ D. M a s z c z y k, *Wiedza młodzieży na temat problemów współczesnego świata a środki masowego przekazu*, *Kwartalnik Pedagogiczny*, 3/1981, s. 95-103.

¹⁰ S. M o r a w s k i, *Film w życiu młodzieży*, *Rocznik Pedagogiczny*, 1979, t. V, s. 291-295.

1. Oddziaływanie wyłącznie bezpośrednio z natychmiastowym skutkiem, np. reakcje widza po obejrzeniu filmu lub gry komputerowej. Przyjmuje się obecnie, że nie jest to wpływ trwały.

2. Istnieje wpływ pośredni mass mediów na osobowość. Jest to stanowisko najczęściej dziś spotykane. Pogląd ten głosi, że w zachowaniu odbiorcy powstają względnie trwałe zmiany i, w przeciwieństwie do bezpośredniego, wpływ ten następuje w odpowiednio wydłużonym czasie. Ma on charakter wpływu kumulatywnego, przebiegającego także w formie wpływu podświadomego.

3. Wpływ polega na oddziaływaniu typu *katharsis*. Sprowadza się on do tego, że w psychice jednostki nie następują żadne zmiany oprócz tych, które mieszczą się w obrębie oczyszczenia w życiu psychicznym i moralnym lub w postaci psychicznego odreagowania różnych stanów emocjonalnego napięcia. Dlatego też rozrywkę i zabawę nazywa się dziś środkami redukującymi różnego rodzaju stresy. Najczęściej wykorzystywanym kanałem, z którego człowiek czerpie rozrywkę, są dziś mass media¹¹. Zjawisko to w swoim oddziaływaniu na psychikę człowieka jest w pewnym stopniu podobne do hipnozy. Zgadzałoby się to z niektórymi publikacjami na temat mediów, które mówią o „hipnotycznym urzeczeniu” czy wręcz uzależnieniu człowieka od mediów audiowizualnych¹².

4. Ostatni pogląd na temat skuteczności wpływu mass mediów na osobowość jednostki nosi nazwę wpływu pozornego. Jego zwolennicy, należący do wyjątków, twierdzą, że nie istnieje żaden wpływ mediów na osobowość człowieka. W uzasadnieniu podają, że osobowości rozwija się wyłącznie przez bezpośredni kontakt między ludźmi, a w mediach takiego kontaktu nie ma. I dlatego media nie stanowią interesującego przedmiotu badań dla pedagogów¹³.

Jak już wyżej wspomniano najwięcej zwolenników znajduje dziś teoria o zdecydowanym wpływie pośrednim mediów na podświadomość człowieka. W oddziaływaniu tym niezwykle ważną rolę spełniają tzw. czynniki pośredniczące. Współdecydują one o skutkach, zakresie i sile tegoż wpływu. Do najczęściej wymienianych czynników pośredniczących należy zaliczyć: cechy osobowe i postawę człowieka wobec mass mediów, grupę odniesienia, przeżywane interakcje, przywódców opi-

¹¹ Zob. B. Sułkowski, *Odbiorcze użyci rozrywki telewizyjnej*, w: M. Czerwiński (red.), *Telewizja i społeczeństwo*, Warszawa 1980, s. 131-152; M. Braun-Gałkowska, J. Ulfik, *Zabawa w zabijanie. Oddziaływanie przemocy prezentowanej w mediach na psychikę dzieci*, Warszawa 2000, s. 11-133.

¹² Por. A. Helman, *Psychologiczne podstawy recepcji przekazów audiowizualnych*, w: J. Chrapek (red.), *Kościół a środki społecznego przekazu*, Warszawa 1990, s. 108-109.

¹³ Por. J. Grzybczak, *Czy oddziaływanie mediów jest skuteczne? Stare i nowe teorie*, *Zeszyty Prasoznawcze*, 3-4/1995, s. 28.

nii, kulturę, wychowanie oraz czas¹⁴. Oddziaływanie tych czynników uzależnia w znacznym stopniu wpływ multimediiów na osobowość.

Istnieją, różne bloki cech osobowych, które są zróżnicowane ze względu na stosunek odbiorcy do danego medium w chwili gdy z niego korzysta.

Pierwszym z nich jest stosunek uległości. W jego skład wchodzi następujące cechy osobowe: oportunizm, naśladownictwo innych, naiwność, nieporadność w dokonywaniu selekcji, podatność na wpływy i inne.

Inny blok charakteryzuje się odpornością wobec wpływu mediów i tu należy wymienić takie cechy osobowe jak: umiejętność koncentrowania uwagi, niezależność w ocenianiu i myśleniu, krytycyzm, cierpliwość opanowanie.

Jeśli natomiast recipient przejawia aktywną twórczość w stosunku do mass mediów, to literatura podaje następujący zestaw cech osobowych: pogłębiona wiedza o kulturze masowej, odwaga cywilna, umiejętność perswazji, zdolności organizacyjne itd.¹⁵

W ostatniej grupie wymieniono cechy, które pozwalają jednostce na skuteczny wpływ na media, z którymi jest ona w kontakcie. W przypadku multimediiów człowiek może bezpośrednio, w twórczy sposób, kreować akcję np. gry komputerowej, lub zwiedzać wirtualne muzeum wg dowolnie obranej trasy.

Sam użytkownik również może wywierać wpływ na media. Ten wpływ zależy od postawy danej osoby wobec konkretnego medium lub mediów. Podaje się trzy rodzaje postaw: pozytywne – wyraża się w zaufaniu, życzliwości i współpracy; negatywne – nieufność, podejrzliwość, lekceważenie a nawet postawa nienawiści; obojętne – te postawy przejawiają się brakiem zainteresowania mediami, niechęcią a nawet uprzedzeniem. Postawy te są spowodowane np. brakiem czasu lub dostępu do mediów¹⁶.

Powszechnie znany jest pogląd, że grupa odniesienia wywiera silny wpływ na jednostkę. Wyraża się on kształtowaniem w człowieku określonych opinii, postaw, potrzeb, relacji poza grupowych, hierarchii wartości, jak również samego stosunku do mass mediów.

Terminem interakcja określamy „równoczesną aktywność dwóch lub więcej osób”¹⁷. W procesie interakcji człowiek zdobywa wiedzę o innych ludziach. Psychologia określa to mianem percepcji interpersonalnej. Sama interakcja jest zjawie-

¹⁴ Por. F. Adamski, *Siła, zakres i skutki oddziaływania masowego przekazu*, Roczniki Teologiczno-Kanoniczne, z. 6/1978, t. XXV, s. 85-103.

¹⁵ Por., A. Lepa, *Pedagogika*, s. 118.

¹⁶ Por. E. Roth, E. Ardel, W. Klimesch, *Zależności między strukturą aktu komunikowania a strukturą postaw odbiorcy*, Przekazy i Opinie 3/1979, s. 113-126.

¹⁷ Th. M. Newcomb, R. H. Turner, Ph. E. Converse, *Psychologia społeczna. Studium interakcji ludzkich*, Warszawa 1965, s. 173.

skiem złożonym, składającym się z licznych procesów, które tworzą różnorakie więzi i powiązania między osobami. Jest więc ważnym czynnikiem pośredniczącym w obcowaniu człowieka z mediami, zwłaszcza wtedy, gdy partnerami w tym procesie są osoby znaczące (rodzice, autorytety, indywidualności itp.)

Udowodniono, że wszelkie informacje, które są przekazywane w bezpośrednich kontaktach międzyludzkich, mają większy wpływ na jednostkę niż te przesyłane przez środki masowego przekazu.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, informacje docierają do członków danej zbiorowości najczęściej za pośrednictwem przywódców opinii¹⁸. Stwierdzenie to opiera się na podwójnym zaufaniu względem przywódcy opinii: zaufaniu ze strony nadawcy informacji oraz ze strony głównego adresata.

Człowiek obcujący na co dzień z wytworami kultury, takimi jak: muzyka, poezja, malarstwo, rzeźba, architektura itp. oraz osobami, które tę kulturę tworzą, jest w stanie wypracować postawę krytyczną a nawet reformatorską w stosunku do mass mediów. Natomiast gdy kultura jest zepchnięta na obrzeża egzystencji człowieka, wtedy jego podatność na wpływ mediów jest wysoka, prowadząca wręcz do zniewolenia. Aktywny udział w kulturze prowadzi do postawy otwartej, tzn. twórczej, ta zaś spełnia wyjątkowo doniosłą funkcję w prawidłowym odbiorze mediów¹⁹.

Proces wychowania polega na bezpośrednim wpływie pedagoga na wychowanka. Ma wysoką skuteczność, jeśli wspierają go następujące czynniki: autorytet, miłość wychowawcy oraz odpowiednie środowisko.

Jest oczywiste, że dokonująca się rewolucja informatyczna już wielorako wpływa i będzie oddziaływać coraz silniej również na procesy wychowawcze oraz systemy edukacyjne. Zmienia ona nie tylko warunki, w jakich te systemy funkcjonują, ale wywiera presję na zmianę zadań wobec dzieci, młodzieży, społeczeństwa²⁰.

Czas jest szczególnie ważnym czynnikiem w odbiorze mediów. Często jednak pomija się go w badaniach nad skutecznością mediów. A jednak nie wolno go nie uwzględniać, gdyż nie jest obojętne, jak długo dziecko np. ogląda telewizję, siedzi przed komputerem czy słucha muzyki rockowej.

Autorytet – czym jest?

W Internecie możemy znaleźć następującą definicję autorytetu: autorytet (łac. *auctoritas* – „powaga moralna”, „znaczenie”), prestiż osoby, grupy lub organi-

¹⁸ Por. F. Adamski, *Siła, zakres i skutki oddziaływania masowego przekazu*, s. 89 n.

¹⁹ J. Bukowski, *Postawy wobec sztuki nowoczesnej*, Warszawa 1987, s. 13-23.

²⁰ J. Raczkowska, *Wychowanie wobec ekspansji multimediów*, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, 10/1997, s. 15.

zacji oparty na uznanych i cenionych w środowisku lub społeczeństwie wartościach: religii, prawie, nauce itp. Autorytet ma osoba, która dysponuje dużą wiedzą, ale też, w zależności od przyjętych społecznie wartości, dużą siłą lub bogactwem. Autorytet instytucji mierzony jest prawomocnością jej poleceń czy zarządzeń. W polityce autorytet władzy może oznaczać np. akceptację jej decyzji i działań²¹.

Jednym słowem, fundamentem każdego autorytetu są wartości moralne, wyznaczające stosunek do drugiego człowieka i do samego siebie.

Mówiąc o wartościach moralnych, należy zwrócić uwagę na przeżycia jednostki, których treścią jest wiedza i ustosunkowanie się (emocje) moralne. Treść wartości i zasad moralnych pochodzi z kultury, m.in. nacisków społecznych, ale sposób ich realizacji jest niezależny, oparty na własnej woli, uznaniu oraz racjonalnym uwewnętrznieniu. Jednostka może przyswajać wartości moralne jako element kultury danego społeczeństwa, tworząc indywidualną ich strukturę. W rezultacie powstaje indywidualna skala wartości moralnych. Właściwości danej kultury narzucają przy tym określone formy ujmowania i wartościowania rzeczywistości.

Dane naukowe, a także życie codzienne, dostarczają dowodów na to, że dla człowieka niezaprzeczalną wartość mają potrzeby szacunku, uznania, akceptacji oraz własnej wartości. Niezaspokojenie tych potrzeb prowadzi do zaburzeń w zachowaniu, a nawet patologii i samobójstw. Potrzeby te odgrywają istotną rolę w powstawaniu autorytetu, a zarazem powstały autorytet łączy się z ich zaspokajaniem. Szacunek i uznanie jako podstawowe wartości moralne, decydujące o istnieniu autorytetu, łączą się z postępowaniem często określanym jako godne. M. Ossowska (1985) wymienia szersze i węższe pojęcie godności:

– Godność to cecha ogólna (ludzka) przysługująca człowiekowi z racji zajmowanego miejsca w przyrodzie; jest niestopniowalna.

– Godność jako cecha osobnicza (podmiotowa), którą można przypisać człowiekowi w różnym stopniu.

Ponadto autorytet ustanawia i wspiera kodeks moralny, a z nim normy zachowań prowadzące ku życiu godnemu i zasobnemu w chwilach spokoju, w przypadku zaś kryzysu łagodzi zagrożenia i pozwala przetrwać. Autorytet reprezentuje i oznacza wartości ważne nie tylko do powstawania więzi międzyludzkiej, ale przede wszystkim poczucia bezpieczeństwa i poczucia własnej wartości jednostki.

„Autorytety” lansowane przez media

Przypatrzmy się teraz, jakie „autorytety” lansują współczesne media. Jak powiedziano wyżej, dla człowieka niezaprzeczalną wartość mają: potrzeba szacunku,

²¹ Internetowa Encyklopedia Wiedzy – www.wiem.onet.pl.

uznania, akceptacji oraz poczucia własnej wartości, czyli respektowanie podstawowych praw osoby ludzkiej niezależnie od tego, czy człowiek jest bogaty czy biedny, słaby czy silny. Na straży tych wartości stoi autorytet. Tymczasem w środkach masowego przekazu lansuje się skrzywiony obraz „autorytetu”, dla którego liczy się tylko pieniądź i władza. Prawo do życia mają tylko najsilniejsi, najzdolniejsi – sami „naj”. „Będę Cię darzył szacunkiem i uznaniem, akceptował i przyjaźnił się z Tobą, ale pod warunkiem że będziesz bogaty, miał władzę i ja coś z tego będę miał.” Medialne pseudoautorytety, sączą nam do głów słodką pieśń o rzekomej wolności we wszystkich płaszczyznach naszego życia począwszy od zachowania na ulicy, przez szkołę, dom rodzinny nie omijając sfery seksualnej człowieka, na której szczególnie chętnie się zatrzymują i wypowiadają. „Możesz robić, co chcesz, jesteś wolny!” – wołają. – „Nikt nie ma prawa mówić Ci, co masz robić!” Jednak nie można mówić o wolności, pomijając temat odpowiedzialności za moje wybory. Trzeba sobie uświadomić prostą zależność, że jeśli sięgnę po narkotyk, to skutkiem tego będzie uzależnienie się od niego, a w następstwie śmierć. Że jeśli zdecyduję się przed ślubem rozpocząć współżycie seksualne, zmieniając partnerów jak rękawiczki, to konsekwencje będą opłakane nie tylko dla mnie, ale i dla drugiej osoby, którą skrzywdziłem (AIDS, inne choroby czy też osoba trzecia – nowe poczęte życie). Zadziwiający jest fakt, że w takich przypadkach pseudoautorytety milkną, dlaczego? Bo dla nich nie liczy się szacunek dla godności osoby ludzkiej, im nie zależy po prostu na człowieku a jedynie na pieniądzach, które od niego mogą wyciągnąć i na władzy, którą mogą osiąść. Cały czas musimy mieć na uwadze to, że najłatwiej jest kierować ludźmi ubezwłasnowolnionym przez alkoholizm, narkomanię czy też zniewolonych seksoholizmem.

Młody człowiek, który nie poświęcił dostatecznie dużo uwagi, aby właściwie uformować swoją osobowość da posłuch właśnie takim pseudoautorytetom. Można powiedzieć, stanie się żywym trupem, jakimś zombi pod względem moralnym.

Gdzie więc mamy szukać właściwych autorytetów dla naszego życia? Odpowiedź znajdujemy w tytule niniejszego artykułu: rozpocząć na nowo od Chrystusa. Jako uczniowie Chrystusa wierzymy w Jego autorytet; jest on źródłem wszelkiego autorytetu. Jezus Chrystus miał autorytet, wynika to wyraźnie z następujących tekstów: „To jest mój Syn umiłowany, Jego słuchajcie” (Mk 8,7); „Otóż wy nie pozwalajcie nazywać się Rabbi, albowiem jeden jest wasz Nauczyciel” (Mt 23,8); „Dana Mi jest wszelka władza na niebie i na ziemi” (Mt 28,18); „Uczył ich bowiem jak ten, który ma władzę” (Mk 1, 22; Mt 7, 29); „Nowa jakaś nauka z mocą” (Mk 1,27); „Słowo Jego było pełne mocy” (Łk 4,32). Znaczenie wyrazu greckiego „moc, władza”, wprawdzie nie pokrywa się ze słowem „autorytet”, ale często jest mu bardzo bliskie.

Ten autorytet ma również Kościół. Starokatolicki teolog, Urs von Arx, tak wypowiada się na ten temat: autorytet kościelny opiera się przede wszystkim na auto-

rytecie Jezusa Chrystusa i usytuowany jest w Kościele. Pierwotny autorytet Chrystusa, z którym Trójjedyny Bóg zwraca się ze swoim wiecznotrwałym „tak” do ludzi i do całego stworzenia dla jego zbawienia i odnowienia w Duchu Świętym, istnieje w Kościele. Kościół, który w ciągu swego rozwoju historycznego realizuje autorytet Jezusa Chrystusa, opiera się przede wszystkim na darach Ducha Świętego, który nie tylko zachowuje Kościół w Prawdzie, ale pozwala również na dostrzeżenie i przyjęcie autorytetu Chrystusa²².

Nadto *Katechizm Kościoła Katolickiego* poucza nas, że „odrzucenie autorytetu Kościoła i Jego nauczania, brak nawrócenia i miłości mogą stać się początkiem wypaczeń w postawie moralnej (KKK §1792)”.

* * *

Niestety, z przykrością trzeba stwierdzić iż autorytet Kościoła w dzisiejszych czasach jest w mediach podważany i ośmieszany. Jakże często Kościół i ludzie Kościoła przedstawia się jako zacofaną instytucję, która pragnie zniewolenia człowieka jakimis – według pseudoautorytetów medialnych – niemodnymi, niepostępowymi nakazami i zakazami. Zakończeniem tego artykułu niech będzie pytanie skierowane do owych pseudoautorytetów: Czyżby poszanowanie godności osoby ludzkiej, respektowanie podstawowych praw człowieka, kierowanie się w życiu zasadą miłości bliźniego stało się w dzisiejszym świecie niemodne?

dk. Jacek Pawłowicz

²² www.polskokatolicki.pl/RODZINA/2001_09/autorytet.htm.